

Верховний
Суд

Належне структурування юридичного тексту як один із показників його якості *(на прикладі судового рішення)*

Дмитро Гудима,

суддя Верховного Суду у Касаційному цивільному суді
к. ю. н., доцент, доцент кафедри теорії та філософії
права юридичного факультету Львівського
національного університету імені Івана Франка

III Літня академія міжнародного
права, 18.07.2025, с. Поляна,
Закарпатська область

1. Вступні зауваги

Що таке якісний юридичний текст?

Що таке якісне судове рішення?

Що таке якісне судове рішення?

- ✓ законне
- ✓ обґрунтоване (вмотивоване)
- ✓ належно (логічно) структуроване
- ✓ написане простою мовою
- ✓ суть не втрачається за деталями
- ✓ зрозуміле для читача, зокрема, для сторони, яка отримала відмову суду
- ✓ переконливе
- ✓ лаконічне

Див. також: Висновок №11(2008)
Консультативної ради європейських
суддів щодо якості судових рішень
(пункти 3, 31-50)

Що «кажуть» процесуальні закони про судові рішення?

- ✓ вказують на те, які змістовні частини мають бути у судових рішеннях

без деталізації форми зовнішнього вираження цих частин (наприклад, ст. 315 ГПК України, ст. 416 ЦПК України, ст. 356 КАС України, ст. 442 КПК України)

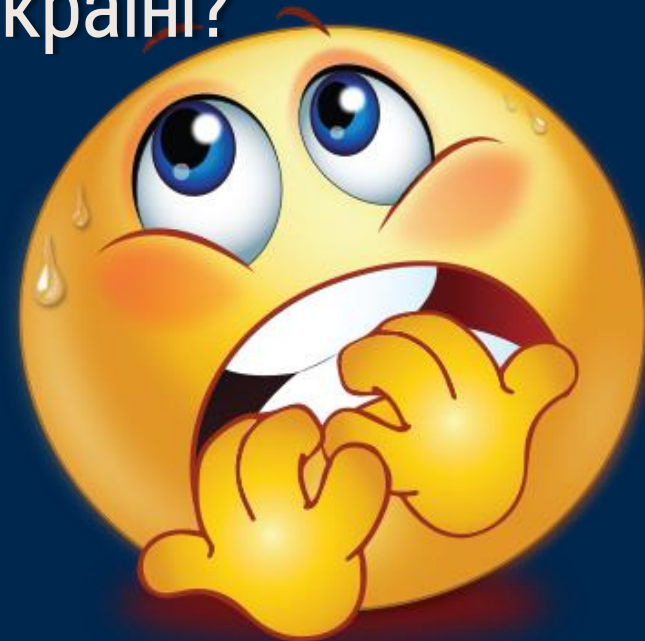

Як часто виглядають судові рішення в Україні?

Як часом виглядають судові рішення в Україні?

- ✓ неструктуровані за проблемами
- ✓ написані складними реченнями
- ✓ нелогічні
- ✓ непереконливі
- ✓ деталі переважають над суттю
- ✓ мотиви «ховаються» за цитатами нормативних приписів і витягів із судових рішень Верховного Суду
- ✓ зрозумілі лише для вузького кола фахівців (незрозумілі для сторін, зокрема для сторони, яка отримала відмову суду)
- ✓ об'ємні

Як свого часу виглядали судові рішення у Канаді?

- ✓ Багато рішень у Канаді «мають властивість бути багатослівними, незрозумілими й монотонними... Думки розкидані на сторінці... їм бракує зв'язності, лаконічності» (1981).

- ✓ Браян Діксон – голова Верховного Суду Канади (1984 – 1990)

Які проблеми зустрічалися у рішеннях канадських суддів до запровадження навчального курсу з написання цих рішень?

- ✓ неналежне впорядкування тексту
- ✓ розтягнутий опис фактів і доказів без жодного контексту
- ✓ часте повторення фактів
- ✓ виклад інформації за принципом «суть – наприкінці»
- ✓ висвітлення висновків суду без належного аналізу фактів й обґрунтування
- ✓ перенасичення юридичною термінологією, зокрема на латині
- ✓ надто довгі речення
- ✓ надмірне цитування у тексті
- ✓ часто довші, ніж потрібно

Що вже вдалося зробити у Верховному Суді?

- ✓ існує *типова структура* постанови Верховного Суду (для цивільного, господарського й адміністративного судочинства, а також окремо для судочинства кримінального).
- ✓ передбачена *рубрикація тексту* постанови (окрім інформації у вступній і резолютивній частинах).
- ✓ для покращення сприйняття змісту судового рішення застосовуються *числові індекси* на позначення кожного змістовно єдиного абзацу постанови.
- ✓ створена робоча група щодо стандартів структури судового рішення.

Див. постанови Пленуму Верховного Суду №7 від 30.11.2017, №23 від 06.10.2023

Але немає меж для досконалості!

На яку аудиторію розраховані судові рішення?

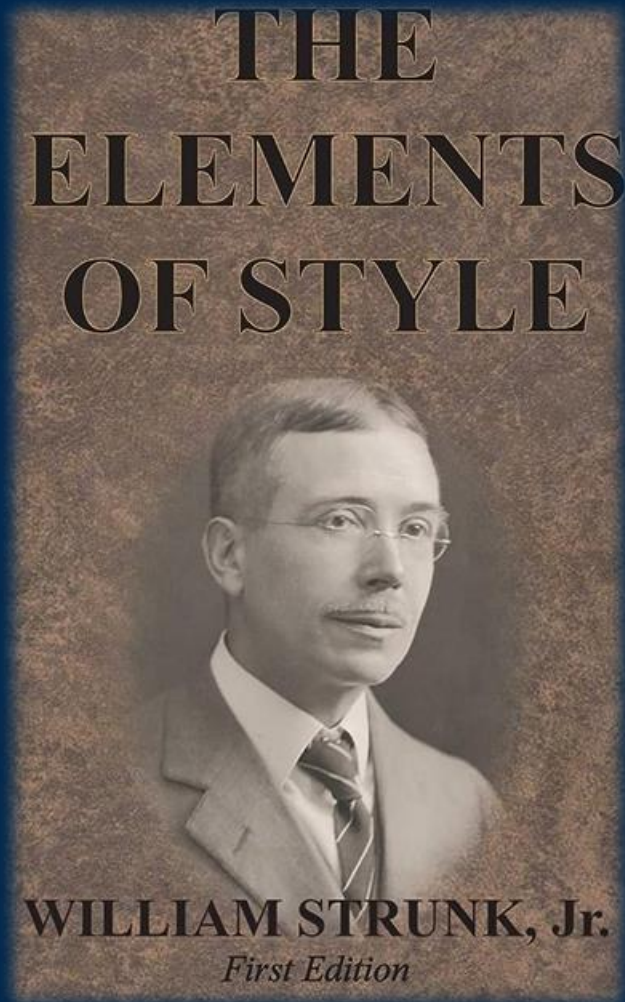
На яку аудиторію розраховані судові рішення?

- ✓ учасники справи
- ✓ судді, їхні офіси
- ✓ адвокати, прокурори, нотаріуси
- ✓ медіа
- ✓ громадські діячі
- ✓ інші групи зацікавлених

Як писати тексти для такої широкої аудиторії?

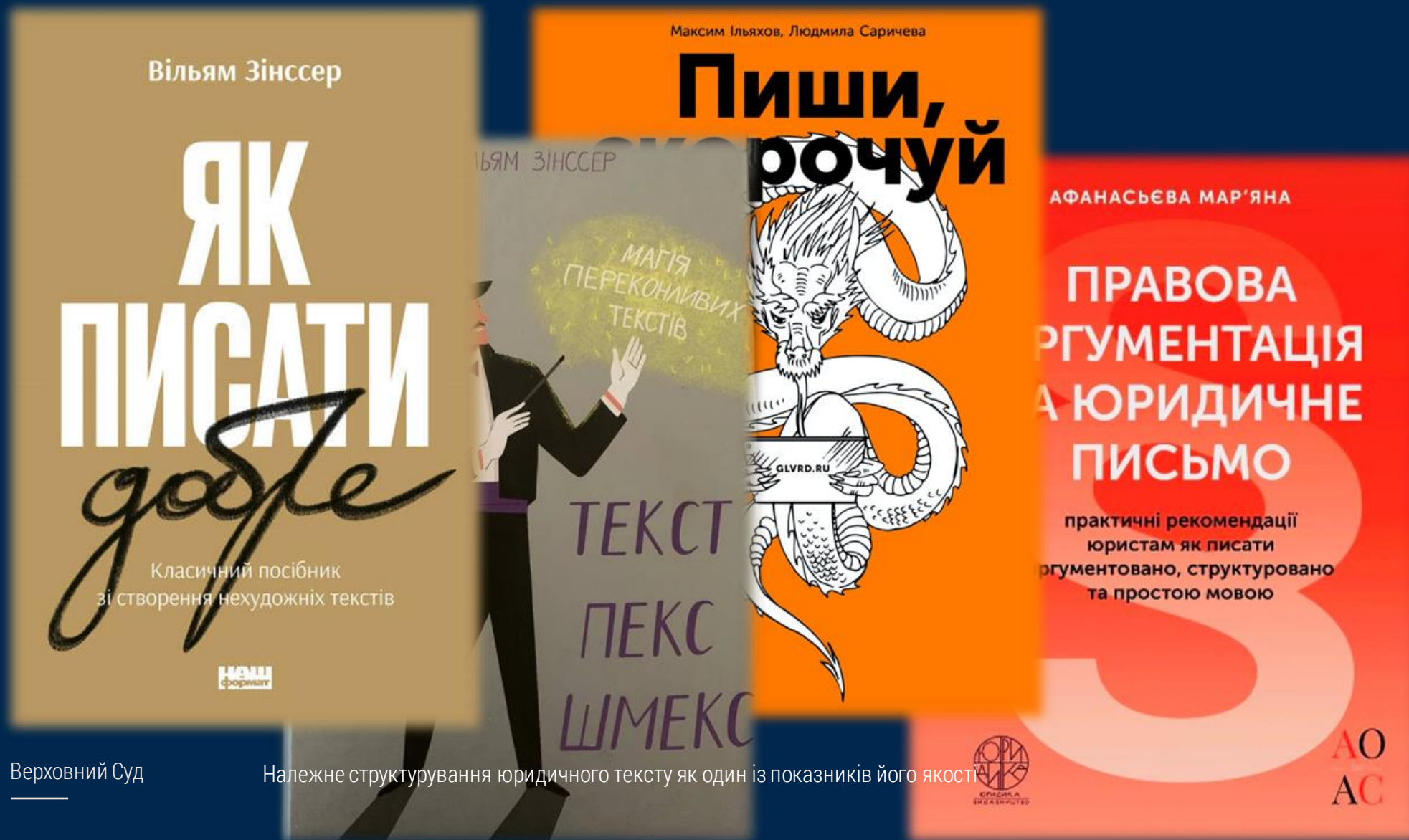
✓ писати простою мовою (*plain language*)

«У реченні не має бути непотрібних слів, в абзаці – непотрібних речень, як на картині не має бути непотрібних штрихів, а у механізмі – непотрібних частин» (проф. з англійської мови **Вільям Странк** (мол.) (1869 - 1946), «Елементи стилю», 1918)

Як писати тексти для такої широкої аудиторії?

✓ писати простою мовою (*plain language*)

Як писати тексти для такої широкої аудиторії?

✓ писати простою мовою (*plain language*)

Матеріал поданий простою мовою, якщо аудиторія може:

- (1) знайти те, що потрібно;
- (2) зрозуміти те, що знайшла, коли вперше (!) прочитала чи почула це;
- (3) використати те, що знайшла для задоволення певної своєї потреби.

Закон США про просте письмо ([Public Law 111 - 274 - Plain Writing Act](#), October 13, 2010) передбачає, що таке письмо є (а) чітким, (б) лаконічним, (в) добре організованим, (г) із дотриманням інших передових практик, що відповідають темі чи галузі та цільовій аудиторії.

<https://www.govinfo.gov/app/details/PLAW-111publ274>

Уряд США розробив *шаблони, контрольні списки та детальні інструкції* з написання, щоб допомогти розвивати комунікацію простою мовою.

<https://www.plainlanguage.gov/law/>

Чому нас не розуміють?

✓ «Багато битв в історії програні через невдалу комунікацію»

✓ канадсько-американський науковець, який працює в галузі експериментальної психології та когнітивних наук, **Стівен Артур Пінкер** (1954 р.н.)

Чому нас не розуміють?

- ✓ «Прокляття знання – це єдине і найкраще відоме мені пояснення того, чому хороші люди пишуть погану прозу. Авторці просто не спадає на думку, що її читачі не знають того, що знає вона».
- ✓ «Якщо слова не допоможуть слухачеві чи читачеві намалювати ментальну картину, вони не будуть ефективними як засіб спілкування».
- ✓ «Слова не є кінцевою точкою комунікації. Слова – це вікно у світ»

✓ Стівен Артур Пінкер

Більше знаєш – гірше пишеш?!

- ✓ Усвідомлення проблеми – перший крок до її вирішення
- ✓ Писати потрібно, читаючи власний текст очима того, хто не має знань автора.
- ✓ Автор, принаймні певний час, вищої думки про власний текст, ніж той на то заслуговує. І судові рішення – не виняток!
- ✓ Суддя не має писати рішення тільки для судді.

2. Два принципи правильного подання інформації

✓ 1 ковдра синтепонова на 10 років, 1 ковдра напіввовняна на 8 років, 1 подушка на 15 років, 2 підодіяльники на 5 років, 2 простирадла на 4 роки, 2 наволочки на 4 роки, 2 рушники прості на 3 роки, 1 рушник махровий на 6 років, 3 хусточки носові на 1 рік...

✓ Про що мова?

- ✓ 1 ковдра синтепонова на 10 років, 1 ковдра напіввовняна на 8 років, 1 подушка на 15 років, 2 підодіяльники на 5 років, 2 простирадла на 4 роки, 2 наволочки на 4 роки, 2 рушники прості на 3 роки, 1 рушник махровий на 6 років, 3 хусточки носові на 1 рік...

Де **суть**?

- ✓ Це – мінімальний набір текстильної білизни на одну особу, затверджений Кабінетом Міністрів України у 2016 році.

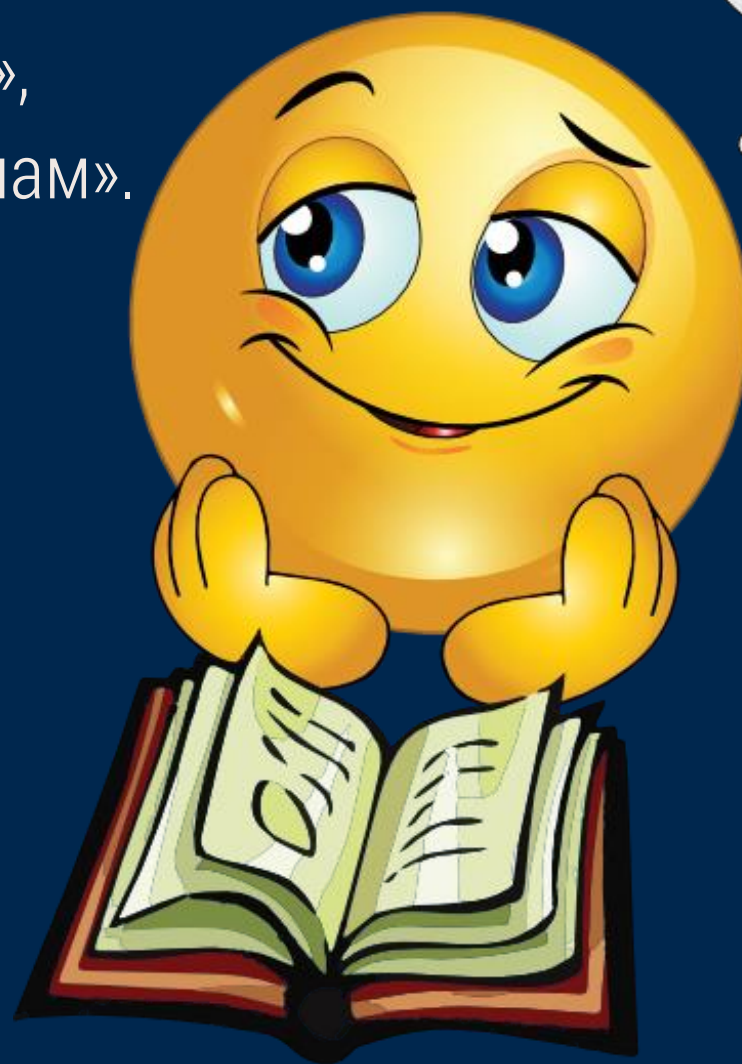
Де **контекст**?

- ✓ Потрібно знайти відповіді на питання: 1. Чи є в Україні офіційні розрахунки мінімальних потреб людини на певний час у текстильній білизні? 2. Хто ці розрахунки затвердив?

Формулювання принципів

- ✓ «Контекст передує подробицям»,
- ✓ «Висновок [суть] передує роздумам».

Контекст і **суть** – на початку

- ✓ Для вирішення [проблеми] слід встановити, чи існують в Україні офіційні розрахунки мінімальних потреб людини на певний час у текстильній білизні, а також, хто ці розрахунки затвердив.
- ✓ Ще у 2016 році Кабінет Міністрів України затвердив такий мінімальний набір текстильної білизни на одну особу: 1 ковдра синтепонова на 10 років, 1 ковдра напіввовняна на 8 років, 1 подушка на 15 років, 2 підодіяльники на 5 років, 2 простирадла на 4 роки, 2 наволочки на 4 роки, 2 рушники прості на 3 роки, 1 рушник махровий на 6 років, 3 хусточки носові на 1 рік.

Контекст має передувати подробицям

- ✓ Контекстом є:
  - ✓ Стисле формулювання того, про що мова йтиме далі (формулювання певної проблеми, яку слід вирішити).
  - ✓ Акцент на тих подробицях, які важливі і на які слід відразу звернути увагу.

Коли важливий **контекст**?

- ✓ На початку розділів/підрозділів, більших за обсягом пунктів/підпунктів тексту.
- ✓ Перед поданням великих цитат (з нормативних актів, судових рішень).

Які форми подання **контексту**?

- ✓ Заголовок/рубрика (формулювання питання, проблеми).
- ✓ Питання безпосередньо у тексті певного фрагменту тексту.
- ✓ Одне чи декілька описових речень безпосередньо у тексті.

Суть має передувати роздумам

- ✓ Суттю є:
  - ✓ Висновок щодо сформульованої проблеми.

Завдання

- ✓ Який варіант подання тексту є кращим (доступнішим для сприйняття)?
- ✓ Чому?

Варіант 1

- ✓ Банк змінив строк виконання зобов'язань за кредитним договором з 30.07.2027 на 24.03.2009 (звернувся до суду з позовом до позичальника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки). Сторони в договорі поруки встановили строк її дії, а саме визначили, що порука припиняється після закінчення п'яти років з дня настання терміну повернення кредиту за кредитним договором. Враховуючи, що банк змінив строк виконання основного зобов'язання за кредитним договором до 24.03.2009, він мав право звернутися до суду з позовом до боржника до 24.03.2012 (в межах трирічної позовної давності), а порука була чинною до 24.03.2014 (п'ять років після настання терміну повернення кредиту). Проте, з вимогами про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором банк звернувся до боржника та поручителя в березні 2017 року. За таких обставин апеляційний суд, скасовуючи рішення суду першої інстанції й ухвалюючи нове рішення про задоволення позову, дійшов помилкового висновку про те, що рішення суду про стягнення заборгованості за кредитним договором шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки не змінює строк виконання основного зобов'язання, а тому позов пред'явлений у межах позовної давності, а порука не припинилася.

Варіант 2

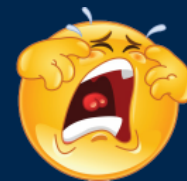
- ✓ Задовольняючи позов, чи дійшов апеляційний суд правильного висновку про те, що рішення про стягнення заборгованості за кредитним договором шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки не змінює строк виконання основного зобов'язання, у зв'язку з чим позов пред'явлений у межах позовної давності, а порука не припинена? Банк змінив строк виконання зобов'язань за кредитним договором з 30.07.2027 на 24.03.2009 (звернувся до суду з позовом до позичальника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки). Сторони в договорі поруки встановили строк її дії, а саме визначили, що порука припиняється після закінчення п'яти років з дня настання терміну повернення кредиту за кредитним договором. Враховуючи, що банк змінив строк виконання основного зобов'язання за кредитним договором до 24.03.2009, то він мав право звернутися до суду з позовом до боржника до 24.03.2012 (в межах трирічного строку позовної давності), а порука була чинною до 24.03.2014 (п'ять років після настання терміну повернення кредиту). Проте, з вимогами про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором банк звернувся до боржника та поручителя в березні 2017 року. За таких обставин висновок апеляційного суду, який скасував рішення суду першої інстанції й ухвалив нове рішення про задоволення позову, є помилковим.

Варіант 3

- ✓ Апеляційний суд, скасовуючи рішення суду першої інстанції й ухвалюючи нове про задоволення позову, дійшов помилкового висновку про те, що позов пред'явлений у межах позовної давності, а порука не припинилася. Рішення суду про стягнення заборгованості за кредитним договором шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки змінює строк виконання основного зобов'язання. Банк змінив строк виконання зобов'язань за кредитним договором з 30.07.2027 на 24.03.2009, коли звернувся до суду з позовом до позичальника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки. Сторони в договорі поруки встановили строк її дії, а саме визначили, що порука припиняється після закінчення п'яти років з дня настання терміну повернення кредиту за кредитним договором. Враховуючи, що банк змінив строк виконання основного зобов'язання за кредитним договором до 24.03.2009, він мав право звернутися до суду з позовом до боржника до 24.03.2012 (в межах трирічної позовної давності), а порука була чинною до 24.03.2014 (п'ять років після настання терміну повернення кредиту). Оскільки з вимогами про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором банк звернувся до боржника та поручителя в березні 2017 року, у суду апеляційної інстанції не було підстав для скасування рішення суду першої інстанції про відмову у позові.

Варіант 4

- ✓ Верховний Суд має встановити, чи апеляційний суд дійшов правильного висновку про те, що рішення суду про стягнення заборгованості за кредитним договором шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки не змінює строк виконання основного зобов'язання, і що з огляду на це позов пред'явлений в межах позовної давності, а порука не припинена. Ми вважаємо, що такий висновок апеляційного суду – неправильний. Банк змінив строк виконання зобов'язань за кредитним договором з 30.07.2027 на 24.03.2009, бо звернувся до суду з позовом до позичальника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки. Сторони в договорі поруки встановили строк її дії, а саме визначили, що порука припиняється після закінчення п'яти років з дня настання терміну повернення кредиту за кредитним договором. Враховуючи, що банк змінив строк виконання основного зобов'язання за кредитним договором до 24.03.2009, він мав право звернутися до суду з позовом до боржника до 24.03.2012 (в межах трирічної позовної давності), а порука була чинною до 24.03.2014 (п'ять років після настання терміну повернення кредиту). Оскільки з вимогами про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором банк звернувся до боржника та поручителя в березні 2017 року, у суду апеляційної інстанції не було підстав для скасування рішення суду першої інстанції й для ухвалення нового рішення про задоволення позову.

Варіант 1: нема контексту, а суть – наприкінці

- ✓ Банк змінив строк виконання зобов'язань за кредитним договором з 30.07.2027 на 24.03.2009 (звернувся до суду з позовом до позичальника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки). Сторони в договорі поруки встановили строк її дії, а саме визначили, що порука припиняється після закінчення п'яти років з дня настання терміну повернення кредиту за кредитним договором. Враховуючи, що банк змінив строк виконання основного зобов'язання за кредитним договором до 24.03.2009, він мав право звернутися до суду з позовом до боржника до 24.03.2012 (в межах трирічної позовної давності), а порука була чинною до 24.03.2014 (п'ять років після настання терміну повернення кредиту). Проте, з вимогами про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором банк звернувся до боржника та поручителя в березні 2017 року. За таких обставин, скасовуючи рішення суду першої інстанції й ухвалюючи нове рішення про задоволення позову, апеляційний суд дійшов помилкового висновку про те, що рішення суду про стягнення заборгованості за кредитним договором шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки не змінює строк виконання основного зобов'язання, а тому позов пред'явлений у межах позовної давності, а порука не припинилася.

Варіант 2: спочатку – контекст, а **суть – наприкінці**

- ✓ Задовольняючи позов, чи дійшов апеляційний суд правильного висновку про те, що рішення про стягнення заборгованості за кредитним договором шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки не змінює строк виконання основного зобов'язання, у зв'язку з чим позов пред'явлений у межах позовної давності, а порука не припинена? Банк змінив строк виконання зобов'язань за кредитним договором з 30.07.2027 на 24.03.2009 (звернувся до суду з позовом до позичальника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки). Сторони в договорі поруки встановили строк її дії, а саме визначили, що порука припиняється після закінчення п'яти років з дня настання терміну повернення кредиту за кредитним договором. Враховуючи, що банк змінив строк виконання основного зобов'язання за кредитним договором до 24.03.2009, то він мав право звернутися до суду з позовом до боржника до 24.03.2012 (в межах трирічного строку позовної давності), а порука була чинною до 24.03.2014 (п'ять років після настання терміну повернення кредиту). Проте, з вимогами про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором банк звернувся до боржника та поручителя в березні 2017 року. За таких обставин **висновок апеляційного суду, який скасував рішення суду першої інстанції й ухвалив нове рішення про задоволення позову, є помилковим.**

Варіант 3: контекст і суть – на початку (суть частково виконує роль контексту)

- ✓ Апеляційний суд, скасовуючи рішення суду першої інстанції й ухвалюючи нове про задоволення позову, дійшов помилкового висновку про те, що позов пред'явлений у межах позовної давності, а порука не припинена. Рішення суду про стягнення заборгованості за кредитним договором шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки змінює строк виконання основного зобов'язання. Банк змінив строк виконання зобов'язань за кредитним договором з 30.07.2027 на 24.03.2009, коли звернувся до суду з позовом до позичальника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки. Сторони в договорі поруки встановили строк її дії, а саме визначили, що порука припиняється після закінчення п'яти років з дня настання терміну повернення кредиту за кредитним договором. Враховуючи, що банк змінив строк виконання основного зобов'язання за кредитним договором до 24.03.2009, він мав право звернутися до суду з позовом до боржника до 24.03.2012 (в межах трирічної позовної давності), а порука була чинною до 24.03.2014 (п'ять років після настання терміну повернення кредиту). Оскільки з вимогами про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором банк звернувся до боржника та поручителя в березні 2017 року, у суду апеляційної інстанції не було підстав для скасування рішення суду першої інстанції про відмову у позові.

Варіант 4: спочатку – контекст, спочатку – суть

- ✓ Верховний Суд має встановити, чи апеляційний суд дійшов правильного висновку про те, що рішення суду про стягнення заборгованості за кредитним договором шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки не змінює строк виконання основного зобов'язання, і що з огляду на це позов пред'явлений в межах позовної давності, а порука не припинена. **Вважаємо, що такий висновок апеляційного суду – неправильний.** Банк змінив строк виконання зобов'язань за кредитним договором з 30.07.2027 на 24.03.2009, бо звернувся до суду з позовом до позичальника про стягнення заборгованості шляхом звернення стягнення на предмет іпотеки. Сторони в договорі поруки встановили строк її дії, а саме визначили, що порука припиняється після закінчення п'яти років з дня настання терміну повернення кредиту за кредитним договором. Враховуючи, що банк змінив строк виконання основного зобов'язання за кредитним договором до 24.03.2009, він мав право звернутися до суду з позовом до боржника до 24.03.2012 (в межах трирічної позовної давності), а порука була чинною до 24.03.2014 (п'ять років після настання терміну повернення кредиту). Оскільки з вимогами про солідарне стягнення заборгованості за кредитним договором банк звернувся до боржника та поручителя в березні 2017 року, у суду апеляційної інстанції не було підстав для скасування рішення суду першої інстанції й для ухвалення нового рішення про задоволення позову.

А як пишете Ви?

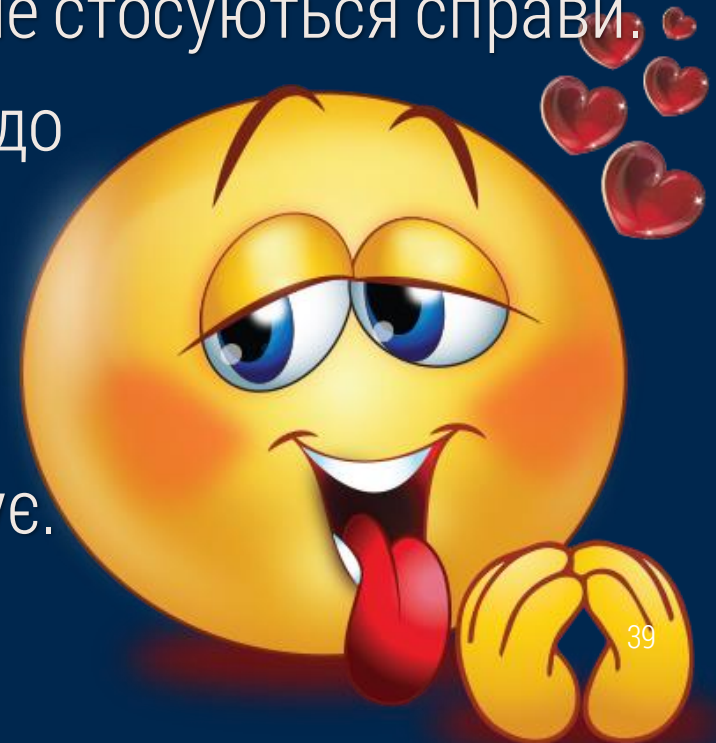

**Щоб текст не став лабіринтом,
ключові думки мають стояти біля входу!**

Наведені принципи у роботі

- ✓ Якщо потрібно навести багато подробиць, спершу слід подати **контекст**, в якому, якщо доречно, зробити акцент на окремих подробицях.
- ✓ Подання **контексту** та **суті** на початку тексту допомагає у сприйнятті тексту:
  - ✓ Подробиці запам'ятовуються краще, якщо читач спершу дізнається, чому вони важливі та як саме стосуються справи.
  - ✓ Зрозумілість викладу підвищує довіру до змісту написаного.
  - ✓ Підвищується ефективність читання:
    - ✓ Читач швидше читає текст.
    - ✓ Читач більше розуміє та запам'ятовує.

Де саме у судовому рішенні можна використати наведені принципи?

- ✓ У вступі до судового рішення (*не плутати зі вступною частиною*).
- ✓ Перед описом обставин справи (*перед подробицями*).
- ✓ Перед описом і аналізом доказів (*перед подробицями*).
- ✓ Перед викладенням мотивів рішення (*перед подробицями*).
- ✓ Перед наведенням цитат із законодавства, судових рішень тощо (*перед подробицями*).

3. Деякі правила організації тексту (на макро- та мікрорівнях)

Як організувати текст у межах певного ключового питання?

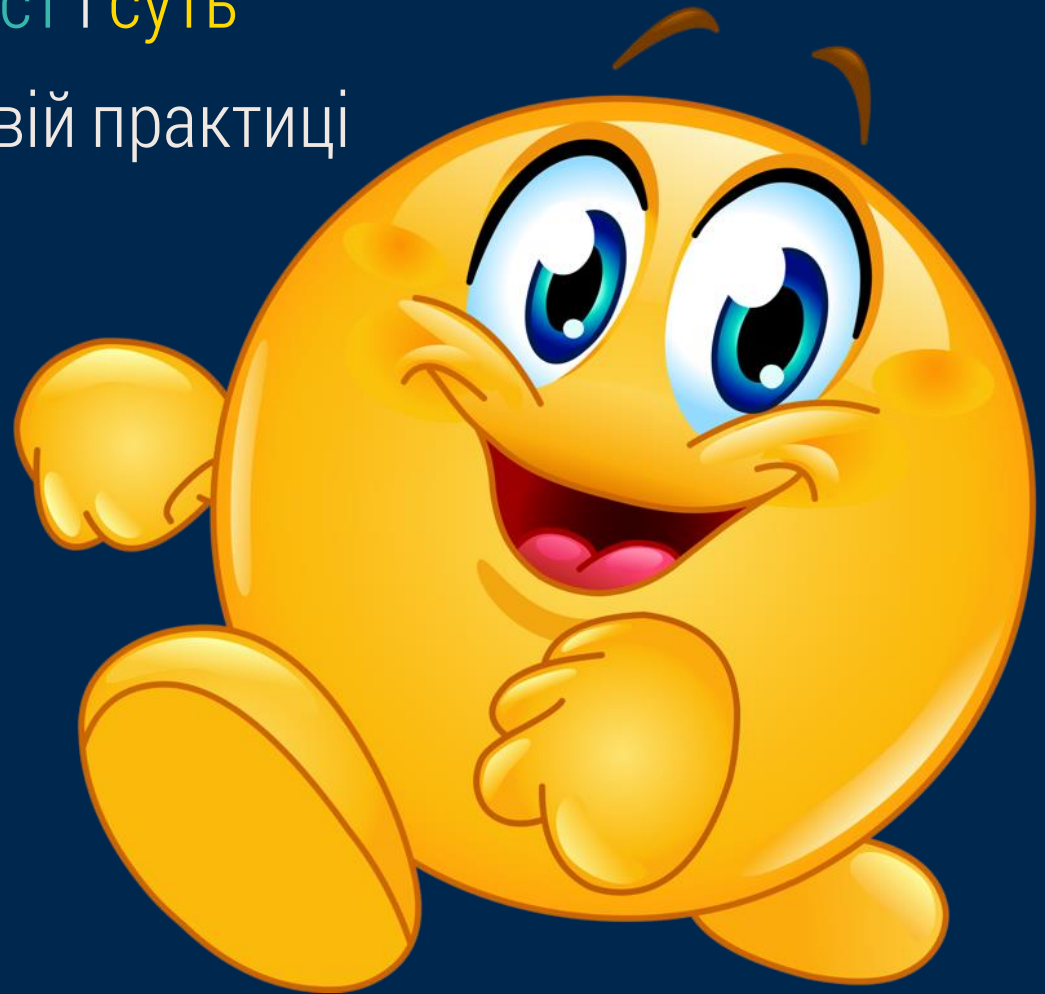
- ✓ **IRAC** (issue, rule, application, conclusion)
  - ✓ **CRAC** (conclusion, rule, application, conclusion)
  - ✓ **CREAC** (conclusion, rule, *explanation*, application, conclusion)
- =
- ✓ **CRuPAC** (conclusion, rule, *proof*, application, conclusion)

https://youtu.be/TFxPGNoQ_60

Як організувати текст у межах певного ключового питання?

- ✓ запитання, твердження = контекст і суть
- ✓ норми, їхнє застосування у судовій практиці
- ✓ факти
- ✓ зв'язок норм і фактів між собою та з ключовим питанням
- ✓ висновок (повторення суті)

Як покращити текст на мікрорівні?

- ✓ думки варто викладати **короткими реченнями з прямим порядком слів** (спершу – підмет, потім – присудок)
- ✓ **обмежити використання пасивних конструкцій** випадками, коли немає суб'єкта дії. Якщо такий суб'єкт є, то його слід згадати (*неправильно*: рішення було ухвалене/-но [судом]; *правильно*: суд ухвалив рішення)
- ✓ **обмежити використання зворотних дієслів** (закінчуються на -ся), які спрямовані на суб'єкта (*неправильно*: судом ухвалюється рішення; *правильно*: суд ухвалює рішення)

Як покращити текст на мікрорівні?

- ✓ не використовувати безособові форми дієслова, які закінчуються на -но, -то), якщо є суб'єкт дії. За його наявності не може бути безособовості (*неправильно*: судом ухвалено рішення; *правильно*: суд ухвалив рішення).
- ✓ за необхідності застосовувати аббревіатури, скорочення й умовні позначення, але не забути їх роз'яснити (особливо, якщо вони не є загальноновживаними)
- ✓ у складно-підрядному реченні не має бути більше трьох підрядних частин
- ✓ слід уникати зайвих слів (які не вносять нічого нового), складних конструкцій, невиправданих повторень, відомостей, що не мають істотного значення

Текст народжується під час написання,
але стає доступним для розуміння під час редагування!

4. Вступ до судового рішення – найважливіша сторінка для читача

Що не є вступом до судового рішення?

- ✓ вступна частина (дата, місце ухвалення, назва та склад суду, номер справи, найменування її учасників тощо)
- ✓ перелік позовних вимог
- ✓ перелік процесуальних дій суду
- ✓ подробиці, які не стосуються суті тих проблем, які вирішував суд

Що є вступом до судового рішення?

- ✓ інформація про відносини учасників до виникнення юридичного конфлікту та про зміст цього конфлікту
- ✓ вимоги позивача
- ✓ загальні висновки суду (судів) щодо цих вимог (якщо мова не про рішення суду першої інстанції)
- ✓ ключові питання, які має вирішити суд
- ✓ відповіді суду на ці питання

Для чого потрібний вступ до судового рішення?

Для чого потрібний вступ до судового рішення?

- ✓ орієнтує читача (незалежно від його освіти та рівня підготовки) у змісті судового рішення (проблемах і їхньому вирішенні)
- ✓ допомагає зорієнтуватися у структурі мотивувальної частини судового рішення
- ✓ полегшує пошук судової практики в ЄДРСР

Завдання

- ✓ Який варіант «вступу» до судового рішення є кращим (доступнішим для розуміння проблематики)?
- ✓ Чому?

У завданні використані приклади, які підготував суддя КГС ВС Іван Міщенко та канадські експерти Програми підтримки судової реформи в Україні (SJRP) – співавтори навчального курсу з написання судових рішень для суддів Канади – суддя апеляційного суду провінції Онтаріо у відставці Джон Ласкін і колишній виконавчий директор Національного суддівського інституту Джордж Томсон.

Варіант 1 («традиційний»)

У червні 2015 року Харківська міська рада звернулась до Господарського суду Харківської області з позовною заявою до Циркунівської сільської ради, в якій просить: 1) визнати недійсним та скасувати рішення виконавчого комітету Циркунівської сільської ради від 20.10.1994 №744 "Про передачу у приватну власність земельної ділянки гр. ОСОБА_4 для будівництва індивідуального будинку"; 2) визнати недійсним Державний акт на право приватної власності на землю, зареєстрований в Книзі записів державних актів на право приватної власності від 06.12.1996 за №1779, виданий ОСОБА_4 на земельну ділянку на території Циркунівської сільської ради по АДРЕСА_1.

В процесі розгляду справи Господарським судом Харківської області ухвалою від 12.06.2015 залучено до участі у справі в якості третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору, ОСОБА_2, Головне управління Держземагентства у Харківській області та ОСОБА_4

Рішенням Господарського суду Харківської області від 07.10.2015 у позові відмовлено повністю (т. 1 а.с. 210-218).

Варіант 1

Під час апеляційного перегляду зазначеного рішення ухвалою Харківського апеляційного господарського суду від 16.11.2015 у зв'язку з тим, що ГУ Держземагентства у Харківській області реорганізовується в ГУ Держгеокадастру у Харківській області на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 14.01.2015 №5, залучено до участі у справі в якості третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог на предмет спору, ГУ Держгеокадастру у Харківській області (т. 2 а.с. 56-58).

Постановою Харківського господарського суду від 16.12.2015 рішення Господарського суду Харківської області від 07.10.2015 скасовано, позов задоволено повністю (т. 2 а.с. 157-167).

Постановою Вищого господарського суду України від 17.02.2016 скасовано постанову Харківського господарського суду від 16.12.2015, справу направлено на новий розгляд до Господарського суду Харківської області (т. 3 а.с. 40-48). Скасовуючи судовий акт апеляційного суду, Вищий господарський суд України виходив з того, що судові рішення попередніх інстанцій прийняті при неповному з'ясуванні обставин, які мають значення для справи.

Варіант 2 (спроба удосконалення)

1. Рішенням Харківської міської ради від 22.06.2012 №759/12 (п.3) громадянину А надано дозвіл на розробку проекту відведення земельної ділянки площею орієнтовно 0,1 га для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд по вул. ..., місто Харків.
2. Рішенням Харківської міської ради від 25.09.2013 №1266/13 (п.3) вказана земельна ділянка по вул. ..., місто Харків, передана у приватну власність громадянину А. На підставі вказаного рішення, А. зареєстрував право приватної власності на вказану земельну ділянку за кадастровим номером Х у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно.
3. В той же час Рішення Харківської міської ради від 25.09.2013 № 1266/13 про передачу у власність громадянину А земельної ділянки було оскаржено до Київського районного суду міста Харкова громадянкою Б., яка стверджувала, що саме вона є власником спірної земельної ділянки (справа №640/15383/14-ц).

Варіант 2

4. Право власності громадянки Б. на спірну земельну ділянку виникло на підставі рішення виконавчого комітету Циркунівської сільської ради від 20.10.1994 №744 «Про передачу у приватну власність земельної ділянки громадянці Б. для будівництва індивідуального житлового будинку», яким останній надано у приватну власність та передано земельну ділянку загальною площею 0,10 гектарів, яка розташована на території Циркунівської сільської ради в с. Циркуни по вулиці ..., що підтверджується державним актом на право приватної власності на землю серія ... № ..., зареєстрованим в Книзі записів державних актів на право приватної власності за № ....

5. Таким чином, існує два рішення про передачу у приватну власність однієї і тієї ж земельної ділянки: рішення виконкому Циркунівської сільради від 20.10.1994 №744 про передачу у власність Б. та рішення Харківської міськради від 25.09.2013 №1266/13 про передачу у власність громадянину А.

6. Харківська міська рада звернулась до суду з позовом про: (1) визнання недійсним та скасування рішення виконавчого комітету Циркунівської сільської ради від 20.10.1994 № 744 про передачу спірної земельної ділянки у власність громадянки Б.; (2) визнання недійсним Державного акта на право приватної власності на землю від 06.12.1996 №..., виданий громадянці Б.

Варіант 2

7. Узагальнені аргументи позивача та третіх осіб на стороні позивача зводились до наступного: (1) спірна земельна ділянка зажди знаходилась в межах м. Харкова і ніколи в межах с. Циркуни, а отже, відносилась до земель комунальної власності м. Харкова; (2) Харківська міськрада як власник розпорядилась належним їй комунальним майном та у 2013 році передала спірну ділянку у приватну власність громадянина А.; (3) Циркунівська сільрада незаконно розпорядилась вказаною ділянкою та без належної правової підстави у 1994 році передала її у власність громадянки Б.

8. Узагальнені аргументи відповідача та третьої особи на стороні відповідача зводились до наступного: (1) спірна земельна ділянка була включена до земель м. Харкова Постановою Верховної Ради України від 06.09.2012 № 5215-VI «Про зміну і встановлення меж міста Харків, Дергачівського і Харківського районів Харківської області», якою було збільшено територію м. Харків на 4450,58 га, в тому числі за рахунок 208,98 га земель Циркунівської сільради Харківського району; (2) отже, станом на час прийняття оскаржуваного рішення виконкомом Циркунівської сільради від 20.10.1994 №744 про передачу спірної земельної ділянки у власність Б., ця рада діяла відповідно до закону.

Варіант 3 («канадський»)

1. Касаційна скарга Харківської міськради (далі – “м. Харків”) стосується спору щодо двох прийнятих з інтервалом у 19 років рішень, якими ту саму земельну ділянку передали двом різним особам. Хронологія подій є важливою.
2. Перше рішення прийняла Циркунівська сільська рада (надалі “с. Циркуни”) у 1994 році. Цим рішенням передала громадянці Б. земельну ділянку площею приблизно 0,1 га для будівництва індивідуального житлового будинку.
3. Однак у 2012 році Верховна Рада України постановою змінила межі м. Харкова, зокрема за рахунок передання йому частини земель с. Циркуни, у тому числі земельної ділянки, що перебувала у власності Б.
4. Другим рішенням, прийнятим у 2013 році, Харківська міська рада ту саму земельну ділянку передала громадянину А. для будівництва житлового будинку, господарських будівель і споруд. Вона змінила адресу цієї ділянки та наполягала на тому, що остання належить А., а не Б.
5. Згодом у 2015 році м. Харків звернулося до суду з негативним позовом, у якому просило скасувати рішення с. Циркуни 1994 року. Однак на момент подання позову м. Харків не могло стверджувати, що є власником спірної земельної ділянки, бо передало її приватній особі двома роками раніше.

Варіант 3

6. Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позову. Застосувавши принципи, викладені у низці рішень Європейського суду з прав людини, вирішив, що задоволення позову спричинило б непропорційне втручання у право власності Б. Навіть якщо припустити, що с. Циркуни не дотримало належної процедури під час передання земельної ділянки, Б. добросовісно покладалась на дії уповноваженого органу. Тому її не можна позбавити власності.

7. Апеляційний суд залишив у силі рішення суду першої інстанції. Відхилив аргумент м. Харкова про те, що спірна земельна ділянка завжди належала до цього міста. Призначена судом першої інстанції експертиза не дала конкретних висновків, а докази, які м. Харків надав в апеляційному суді, були суперечливими.

8. М. Харків подало касаційну скаргу до Верховного Суду. У касаційній скарзі м. Харків просить скасувати рішення суду першої інстанції та постанову апеляційного суду і повернути справу на повторний розгляд. Цією касаційною скаргою порушуються чотири питання, перелічені нижче; перше й найважливіше з них раніше не розглядалося.

Варіант 3

9. Ключовими питаннями цього спору є:

- 1) чи можливо задовольнити негаторний позов м. Харкова, незважаючи на те, що воно передало земельну ділянку приватній особі до подання позову?
- 2) чи допустили помилку суди попередніх інстанцій, покладаючись на рішення Європейського суду з прав людини, які не були офіційно перекладені українською мовою?
- 3) чи допустив помилку суд першої інстанції, не врахувавши або не дослідивши належним чином суттєві докази?
- 4) чи допустили помилки суди попередніх інстанцій, не врахувавши, що їхні рішення порушують права громадянина А.?

Зважаючи на наведене нижче обґрунтування, відповідь на кожне з цих чотирьох питань – “ні”. Тому касаційну скаргу м. Харкова слід залишити без задоволення.

Приклади структурування тексту постанов Верховного Суду з використанням вступу та ключових питань

- ✓ постанова ВП ВС від 19.10.2023 у справі №9901/337/21 (№ в ЄДРСР 114685585)
- ✓ постанова ВП ВС від 21.09.2023 у справі №990/49/22 (№ в ЄДРСР 113701398)
- ✓ постанова ВП ВС від 04.07.2023 у справі №373/626/17 (№ в ЄДРСР 112406156)
- ✓ постанова ВП ВС від 12.07.2023 у справі №757/31372/18-ц (№ в ЄДРСР 112516535)
- ✓ постанова ВП ВС від 13.07.2023 у справі №9901/252/21 (№ в ЄДРСР 112516534)
- ✓ постанова ВП ВС від 14.06.2023 у справі №448/362/22 (№ в ЄДРСР 111647957)

Як написати судові рішення: практичні поради

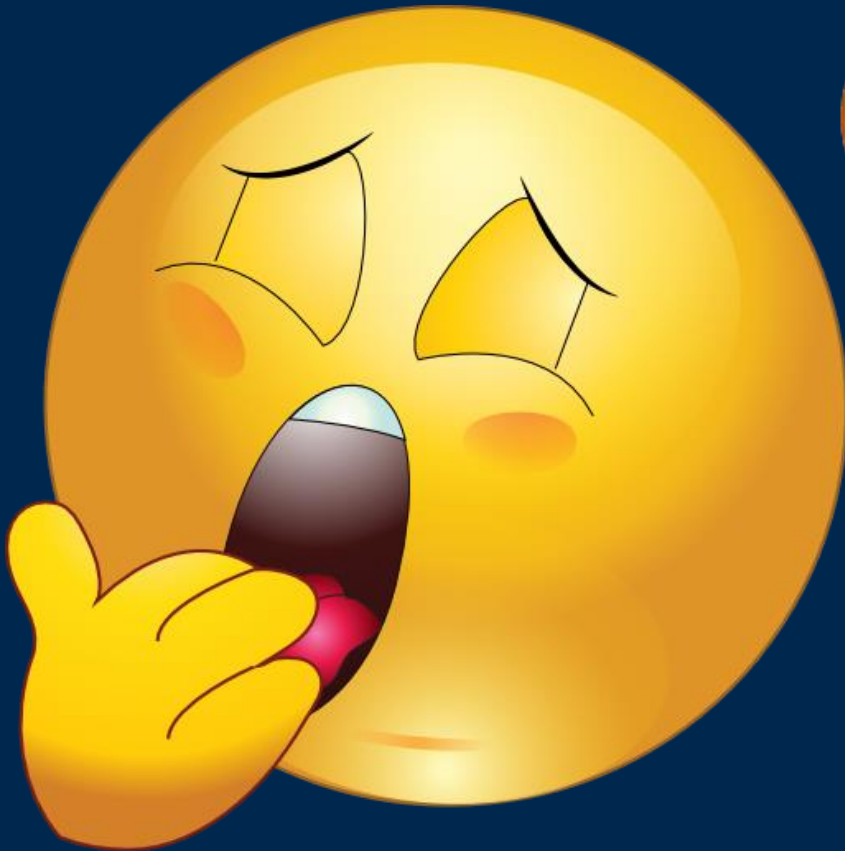
<https://www.facebook.com/groups/941768032972998/posts/1728961804253613>

Група створена, щоб ділитися корисними порадами з написання судових рішень

Верховний
Суд

- Верховний Суд,
вул. П. Орлика, 8, м. Київ
- <http://supreme.court.gov.ua>,
- dmytro.hudyma@gmail.com
- www.facebook.com/dmytro.hudyma

Дякую за увагу!